

Een belangrijk oogenblik.

DOOR

ANT. PANNEKOEK.

Voor de Nederlandsche arbeidersbeweging is het een belangrijk oogenblik. — Plotseling, in een paar dagen zich ontwikkelend, onverwacht als een schitterende vuurbol aan den hemel, verscheen de groote spoorwegstaking; even snel was ze weer uit. Maar het maatschappelijk tooneel is blijvend veranderd. Fel licht werd een oogenblik gegoten over wat nevelig en vaag was en tot in de duisterste diepten van de arbeidersklasse viel een weerschijn, een lichtstraal, de eerste. Vrienden en vijanden erkenden elkaar scherper; velen, die in de doezelende schemer van een gebrekkige economische ontwikkeling, een verwarde arbeidersbeweging en een oppermachtige arbeiders-vriendelijke bourgeoisie hun plaats, hun klasse vergeten hadden, zagen met schrik waar ze stonden, bij welken tegenstander dichtbij, van welken medestander veraf. De tegenstelling tusschen de proletarische en de burgerlijke opvatting is nu scherp gesteld; het gaat niet om meer of minder, om ook-wat-voelen-voor-den-werkman; het gaat er nu om of men de fikties van het „algemeen belang”, de openbare „orde” eerbiedigt of wel onbeschoord voor burgerlijke klassebegrippen durft verklaren. Wie hierin wankelt, zal niet bij ons behooren; al, wat hierin proletarisch voelt en denkt, voegt zich te samen. Er komt helderheid in de hoofden; de partijen ordenen en verzamelen zich.

Voor de bourgeoisie was de spoorwegstaking als een geweldige donderslag, terwijl ze den hemel nog blauw waande. Een zenuwachtige agitatie volgde, een groot gedruisch van door elkaar rennen, allen met één doel, maar nog niet eenswillend in handelwijze; doch slechts een paar dagen, en de klaarheid is ook in hun hoofden gekomen. Als één aaneengesloten reactionaire massa trekt ze nu op om de verloren machtspositie te heroveren. Nog nooit is de klasstegenstelling zoo scherp gevoeld, zoo fel uitgesproken; nog nooit is de klassenstrijd zoo zuiver geweest.

De vorige strijd was een overrompeling; nu bereidt men zich voor op den zwaarder strijd, die komt. Er heerscht een afwachtend-onzekere stemming over het land, als van rust voor een onweer; men hoopt nog half, dat het af zal trekken, en men is toch overtuigd, dat het onvermijdelijk is. De bourgeoisie roept haar machtsmiddelen samen; de lichten zijn opgeroepen, Amsterdam is als een belegerde vesting. Een hier nog niet geziene ophits-kampagne wordt in de bladen gevoerd, om al wat aarzelen mocht tot één aan de arbeiders vijandige massa achter de regeerende klasse te scharen. De arbeidersklasse organiseert zich ook; een korten tijd jubelde zij het uit van trots over de behaalde overwinning; maar nu verstomt het gejuich, de oogen worden weer ernstig; zij voelen, dat intense voorbereiding en koel overleg voor den nieuwen strijd noodig zijn. Zal die overwinning brengen?

* * *

De toestand na den gedenkwaardigen 31sten Januari is deze. Een der machtigste en invloedrijkste kapitalistengroepen, die der spoorweg-maatschappijen, ligt weerloos met de ijzeren klauw van het proletariaat aan haar keel. Zij gevoelt, wat een der leiders van de staking aldus uitsprak: wij kunnen nu krijgen, wat wij hebben willen. Dit is een onhoudbare toestand en tot elken prijs zal zij pogen zich daaruit los te wringen. Hulp van staatswege is daartoe noodig.

De geheele bourgeoisie is met haar solidair. Mocht in het eerste oogenblik deze of gene een eigen weg willen gaan, een oude partij-veete door willen vechten, spoedig genoeg zijn dezen tot bezinning gebracht. In tijden van gevaar behoort ieder, die prijs stelt op het handhaven van de burgerlijke orde, zich achter het Gezag te scharen. Eén wil bezielt thans de bezittende klasse.

Wat zal de regeering doen? Het is niet vanzelfsprekend, dat deze dienaar van de bourgeoisie elke wensch van haar lastgevers onmiddellijk gehoorzaamt. Zij moet de belangen van de bourgeoisie behartigen, zeker, maar ze is niet gehouden elke luim, elk bijzonder tijdelijk belang tot richtsnoer van haar handelen te nemen; zij behoort ook aan het algemeenere, verderafliggende en blijvende belang van de bourgeoisie te denken. Een politikus behoort verder te zien dan de enkele kapitalist, die niets ziet dan de hand, die zich dreigend naar de brandkast uitstrekt. Daarvoor zijn de regeerders aangesteld, en zij zouden slechte politici zijn als ze het belang hunner cliënten niet durfden te dienen ook tegen het inzicht en de wenschen der kapitalisten in. Zij moeten er ook voor zorgen, dat de arbeidersklasse zooveel mogelijk omtrent het ware karakter van de regeering misleid wordt, opdat de oppermacht der heerschende klasse zoo lang mogelijk bestendig wordt.

Men zou ook nu één oogenblik in twijfel kunnen staan; een wet, die het spoorwegpersoneel knevelt, zal duizenden arbeiders de oogen openen en hun klassebewustzijn machtig versterken. Zal de regeering tegenover dit laatste de verzwakking van de macht der spoorwegkapitalisten misschien het kleinere kwaad achten? Of zal de regeering bij haar volgelingen, voldoende op de macht der geloofstraditie die haar zoo waardevol voor de bourgeoisie maakt, vertrouwen, om met gerust hart haar naastliggende plicht als kapitalistische regeering te vervullen?

Wanneer het hier geschrevene voor de oogen der lezers komt, zullen zij weten, wat thans nog in het duister ligt. Zoo de teekenen niet bedriegen, zal de regeering aan den wensch der spoorwegdirecties gehoor geven; de geweldige militaire voorbereidingen wijzen er op, dat zij kwaad in het schild voert. Nóg heeft een regeering, die voor niets terugdeinst, de macht om haar wil door te zetten; maar de houding der arbeidersklasse zal haar misschien doen beseffen, wat zij op het spel zet.

* * *

Ook het arbeidersleger organiseert zich. Het is gepast in dit kritisch oogenblik, nu de arbeidersbeweging voor een onverwacht zwaren strijd staat, een overzicht te nemen over haar strijdkrachten; nu zij een meer dan gewone opleving kan verwachten, een blik te slaan op het verleden, haar zwakheid en haar groei; nu zij met elementaire kracht gedreven wordt naar eenheid, terug te zien op haar verdeeldheid. Twee richtingen stonden lange jaren tegenover elkaar, de S. D. A. P. en hare tegenstanders onder de arbeiders, de z.g. anti-politiekers.

De S. D. A. P. is opgegroeid onder de denkbaarst ongunstige omstandigheden; zij moest aan de Nederlandsche arbeiders de noodzakelijkheid van politieke actie door woorden en daden aantoonen, terwijl dezen onverschillig voor politiek en voor een groot deel vijandig van de partij verre bleven. Daartoe had de partij kamerzetels nodig, die bij de perfide inrichting van ons kiesrechtstelsel en de onverschilligheid der arbeiders niet de industriele steden — met uitzondering van Twente — maar plattelandsdistrikten geleverd hebben. Nu brengt zulk een toestand altijd een ernstig gevaar voor een arbeiderspartij mede, wanneer hare leiders theoretisch niet uiterst vast in de schoenen staan. Waar men ziet, dat kleine burgers en boertjes zich politiek aan de zijde der arbeiders scharen, kan de illusie ontstaan, dat deze ondergaande klassen bij de arbeiders behooren en met hen op den duur één revolutionaire massa zullen vormen, en dat hun beider belangen gelijktijdig door één partij kunnen behartigd worden. Het is een verblijdend feit, dat zooveel uit den terneergedrukten kleinen middenstand hun eigen hopelooze klassebelangen laten vallen, vatbaar blijken voor het inzicht, wie hun

vijand is en hoe die bestreden moet worden, en de belangen der arbeidersklasse als de hunne gaan voorstaan; mits niet de arbeiderspartij, om hen vaster aan zich te binden, die losgelaten kleinburgerlijke belangen gaat opnemen, en onder invloed van dit milieu kleinburgerlijke politiek gaat voeren.

Dit gevaar heeft de S. D. A. P. steeds omringd, en wij mogen ons verheugen, dat zij, al is er in deze wel gezondigd, al is de grens eenige malen overschreden, al was het soms op het kantje af, toch over het geheel in het goede spoor gebleven is. Dat heeft zij in de eerste plaats te danken aan de wegwijzers, die zij in hare beginselen heeft; door ijverige „inwendige propaganda” zijn deze in steeds klimmende mate tot levende overtuiging, tot helder bewust weten in de hoofden harer aanhangers geworden; dan aan het steeds toenemend aantal klassebewuste arbeiders, dat zich bij ons gevoegd heeft; en niet het minst aan de daden der regeerende klasse. De mogelijkheid, dat een partij als de onze geheel in kleinburgerlijk spoor zou raken, zooals bezorgde partijgenooten wel eens gevreesd, tegenstanders wel eens gesmaald hebben, is volkomen uitgesloten. Zulk een politiek is tegenwoordig ten doode opgeschreven; ze moet telkens met de werkelijkheid in botsing komen, telkens als tegenwerkende kracht het proletarisch klassegevoel wakker schudden. Alleen waar de revolutionair gezinde arbeiders zich elders, in een andere groep kunnen organiseeren, en de partij dus beroofd wordt van die elementen, die geroepen zijn haar te beheerschen en in het goede spoor te houden, zooals dat bij de ministeriele partij van Jaurès in Frankrijk het geval is, daar is gevaar wezenlijk en kan het op een algeheel fiasko uitloopen.

De sociaaldemokratische kamerleden hebben in de moeilijke positie verkeerd, dat zij zuivere arbeiderspolitiek moesten voeren, zonder voldoenden steun van een groote klassebewuste arbeidersmassa in den rug. Dit moest leiden tot overdreven waardeering van parlementaire taktiek en tot wat verleden jaar wel eens politieke politiek genoemd is; door bekwame taktiek tegenover andere partijen moest vergoed worden, wat aan massale kracht ontbrak. Politieke actie — d. i. algemeene actie der arbeidersklasse, die algemeen is, omdat ze tegen de algemeenste organisatie der bourgeoisie, tegen den staat, gericht is — werd verward met haar onderdeel en bijzondere vorm: parlementaire actie. Ook dit moet op de nog onontwikkelde arbeiders een afstootenden invloed nitoeven; een groote algemeene politieke strijd begrijpen ze wel, maar een bekwame parlementaire taktiek begrijpen ze niet en daarom wantrouwen ze die. Ook hierin brengt de natuurlijke ontwikkeling der dingen uitkomst; de arbeiders stroomden steeds meer naar de partij toe, de organisaties ontwikkelen zich; en bovenal drijven de vertegenwoordigers der bourgeoisie in het parlement door hun aan de

arbeidersklasse vijandige daden, die door parlementaire redevoeringen niet te stuiten zijn, de arbeiders tot politieke actie en de arbeiders-afgevaardigden daarheen, dat zij een vaster steunpunt in de organisaties daarbuiten zoeken.

Deze gevaren en moeilijke en ongunstige omstandigheden, alle naweeën van het anarchisme, al konden zij de toekomst van de arbeidersbeweging niet op den duur in gevaar brengen, hebben niet nagelaten op haar ontwikkelingsproces een remmenden invloed uit te oefenen. Wat zij op het ergst konden bewerken: innerlijke strijd in de partij, een onbevredigd gevoel bij vele zuiver denkende arbeiders, het afstooten van goede krachten — is een niet gering kwaad geweest.

Wij rekenden er altijd op, dat de juistheid van onze beginselen weldra alle klassebewuste arbeiders in onze gelederen zou brengen; dat dit zoo langzaam vorderde en dat er nu nog groote groepen vijandig tegenover de S. D. A. P. stonden, moet voor een deel aan onze praktijk geweten worden. De groote fout lag in hun gemis aan dat inzicht, dat hen achter de dagelijksche politieke guerilla de groote bevrijdingsstrijd der arbeidersklasse had moeten toonen; in hun wantrouwen en antipathie tegen personen, overblijfselen uit de school van Nieuwenhuis, dat hen verhinderde achter den oppervlakkigen schijn de werkelijkheid en de waarheid onzer beginselen te zien. Onze fout is geweest, dat wij het hun niet gemakkelijk gemaakt hebben, zich aan den invloed van dezen schijn te onttrekken. De partij heeft zich naar verhouding te druk gemaakt met het winnen der christelijke arbeiders, die nog midden in de schooljaren van klassebewustzijn stonden, en daarbij te weinig werk gemaakt van het winnen der onchristelijke arbeiders, bij wie alleen misverstand en wantrouwen uit den weg geruimd moest worden. Vele anderen, het is waar, zijn tot ons gekomen en het pleit voor hun helder weten van wat een arbeidersbeweging noodig heeft, dat zij vaak persoonlijke antipathie en oude wrok overwonnen. Maar wij kunnen tevens erkennen, dat bij wie niet kwamen, dit dikwijls veroorzaakt werd door een goed proletarisch arbeiderssentiment, dat zich afgestooten voelde door de politieke politiek, door het niet zuiver-proletarisch optreden der politici, en niet met genoeg doorzicht gepaard ging, om de noodzakelijkheid van beginselvaste sociaaldemocratische politiek te begrijpen. Daarin ligt een hoofdgrond voor de taaiheid van de anti-politiek; doorziet b.v. niet ieder het verband tusschen het „anarchisme” van den Landarbeidersbond en het agrarisch program van onze partij? Natuurlijk is een partij als de onze op den duur verplicht, ook die kleinburgerlijke elementen, die door het kapitalisme neergedrukt worden, tot inzicht te brengen van hun hopeloozen toestand, hun den vijand, het kapitalisme, te toonen, en hen tot hulptroepen voor de arbeiders te maken. Maar in dit stadium der beweging zijn er vele anti-politieke

vakverenigingsleden, van wie één te winnen meer waard is, dan tientallen uit den plattelandsmiddenstand.

* * *

De arbeiders, die zich van de S. D. A. P. verre hielden en in de anarchistische school opgroeiden, hebben zich bij uitsluiting op het stichten van vakorganisaties toegelegd. De anarchistische theorie keert zich tegen het veroveren der staatsmacht met het doel die door de arbeidersklasse te doen gebruiken; haar gemis aan wetenschappelijk inzicht, tegelijk haar wat wetenschap betreft, burgerlijk standpunt, doet haar de staatsmacht als een van buiten op de maatschappij gelegd geweld zien, in plaats van een instituut, dat geheel met de maatschappij zelve samengeweven en opgegroeid is; zij moet dus voorschrijven deze macht te bedwingen zonder haar in bezit te nemen; het middel daartoe is de algemeene werkstaking. Dit strijdmiddel berust op hetzelfde gebrek in de theorie, als de organisatie, die het anarchisme in plaats van de kapitalistische productie wil stellen; de vrije zich samenvoegende groepen; het gebrek nl. van niet het organisch karakter van het tot één geheel samengeweven maatschappelijk produktieproces en zijn natuurlijke ontwikkelingsfasen te zien. Werkstaken, het stopzetten der produktie, kan slechts een strijdmiddel zijn, zoolang de arbeiders niet als deelnemers belang hebben bij de produktie, doch slechts als instrumenten daarin dienst doen; zoolang dus de kapitalisten onbetwist — zoo al niet onbepaald — als leiders en meesters van de produktie erkend worden; zoolang produktie van verbruiksgoederen slechts als middel tot waarde- en meerwaardevorming beoefend wordt.

Mocht echter de theorie, en daarmee in 't algemeen ook de praktijk, gebrekkig zijn: in één opzicht leidde zij tot een goede praktijk. Zou ooit een algemeene werkstaking sukses hebben, dan moest zij uitgaan van een goede krachtige organisatie in vakverenigingen. Daarom wierpen deze arbeiders zich met kracht op de vakorganisatie, waarin zij een konkurrente en plaatsvervangster van de politieke actie der S. D. A. P. zagen; en was de bedoeling allereerst ook alleen organisaties met het oog op het groote doel te vormen: de praktijk leidde hen er weldra toe, deze ook als strijdmiddel voor betere levensvoorwaarden te gebruiken. Tegen de theorie, die vrijheid predikte, dwong de natuur hen, de organisaties hecht en gedisciplineerd te maken, en waar het mogelijk was, al zulke dingen in te voeren, als verplicht lidmaatschap, bezoldigde bestuursfuncties, die de anarchistische leer vroeger veroordeeld en bestreden had, als in strijd met de vrijheid. Zoover waren zij thans gekomen, dat zij in hun praktijk reeds de anarchistische theorie zoowel als den naam hun afscheid gegeven hadden, en haar

slechts huldigden in watervrees voor politieke actie, wantrouwen in het parlementarisme, vijandschap tegen de S. D. A. P.; dus een zeker kortzichtig gemis aan inzicht, dat een arbeidersbeweging *alle* strijdmiddelen moet gebruiken, die de organisatie der bezittende klasse haar opdringt.

De strijd om de politiek heeft vele vakbonden met lamheid en zwakheid geslagen; zij, die vroeger vooraan stonden in kracht en strijdvvaardigheid, zijn thans op een tweede plaats gedrongen en tal van jaren van propaganda zullen noodig zijn, ze weer tot bloei te brengen; nieuw opgekomen vereenigingen nemen nu de eerste plaats in. Deze strijd was niet te vermijden; zij moest gestreden worden; maar gelukkig is het lot van die bonden te noemen, waar een der beide richtingen na korten tijd geheel de overhand kreeg, en alle krachten gebruikt konden worden tot inwendige versterking. Toch kon het thans bereikte standpunt niet behouden blijven. De regeering bemoeide zich met de arbeiders, soms door wetten, die naast veel schijn ook wel eenige verbetering in hun toestand brachten, dan eens door voorstellen, die hun vrijheid van beweging dreigden te bemmeren. Ongevallenwet, beroepswet, het ontwerp-muilkorfwet van Cort van der Linden, het ontwerp-wet op arbeids en rusttijden, al deze brachten ook telkens beweging, actie of discussies bij de arbeiders, die niet aan politiek deden. Daarbij toonde zich dan telkens hun gemis aan doorzicht, aan politieke ervaring in hun onvaste, onbeholpen handelingen op bedroevende wijze, soms zelfs op zoo ergerlijke wijze, waardoor in de kaart onzer vijanden gespeeld werd, dat de S. D. A. P. daartegenover scherp moest optreden. Goedschiks of kwaadschiks werden ze door de daden der bourgeoisie telkens in de politiek gesleept, en daarbij ondervonden zij tot hun schade, dat uit kunstmatige politieke onthouding schadelijke politieke onrijpheid voortkomt. De drang naar samenvoeging als socialisten, voorstanders van kommunisme, buiten de vakvereenigingen en buiten de S. D. A. P. leidde tot de stichting van het merkwaardige lichaam, dat zich Kommunistenbond noemt, en dat men de politieke organisatie der anti-politiekers zou kunnen noemen. De algemeene kenschetsing van den toestand is een langzame, onwillige en onbeholpen beweging in de richting van de politiek.

De verdeeldheid in de vakbeweging, de toestand, dat deze in verschillend milieu opgegroeide organisaties vijandig en wantrouwend tegenover elkaar stonden, kon niet duren. Te dikwijls waren leden van de S. D. A. P. en anti-politiekers in de gelegenheid en de noodzakelijkheid geweest, samen te werken en te propageeren, denkbeelden te wisselen, misverstand en vooroordeel weg te nemen. De samensmelting van de spoorwegvereenigingen was een voorbode. Wellicht zou

nog de parlementaire politiek een tijdlang een twistpunt kunnen zijn, dat voorloopig opgeborgen in plaats van uitgemaakt werd; wellicht was terwille van een snellere samenvoeging van de vakvereenigingen de S. D. A. P. zelve nog een tijdlang buiten de combinatie gebleven; wellicht hadden diep ingevreten persoonlijke antipathieën nog een tijd geëischt om voldoende af te slijten.

Toen is plotseling de groote spoorwegstaking gekomen.

* * *

Deze eerste goedgelukte aanval van de arbeidersklasse doet de bourgeoisie alle macht verzamelen, om het verloren terrein te herwinnen. Welke maatregelen van reactie zij nemen zal, weten wij nog niet. Daar echter de „burgerlijke orde”, het „algemeen belang”, bij elke staking evengoed, zij het ook in mindere mate, betrokken is, als bij de spoorwegstaking, en deze mindere mate niet anders beduidt, dan dat de kapitalisten bij andere stakingen door de aard van het bedrijf de sterkste positie innemen, en het dus alleen wel afkunnen — daarom zal de werking van de te nemen maatregelen zich niet tot het spoorwegpersoneel beperken. Als ze niet dadelijk algemeen toepasselijk verklaard worden, zal deze eerste schrede gevolgd worden door andere, telkens en overal waar de toenemende macht der organisaties dit noodig maakt. Bovendien hebben alle arbeiders er belang bij, dat de sterke stelling, die het spoorwegpersoneel door den aard van het bedrijf inneemt, behouden blijft. Het geheele georganiseerde proletariaat gevoelt dan ook, waar het nu om gaat; het begrijpt, dat deze zaak niet de spoorwegmannen alleen, maar de geheele arbeidersklasse aangaat; het snelt te hulp. Tegenover dit gemeenschappelijk gevaar zinken ineens alle kleine twisten en verdeeldheden in het niet. Als één man staan de felste tegenstanders van vroeger, de mannen van de S. D. A. P. en die van het N. A. S. en de Kommunistenbond, politiekers en anti-politiekers schouder aan schouder. De verschilpunten, hoe vaak ook wezenlijk, kunnen alleen tieren en groeien in de bedompte moeras-atmosfeer, die tot nu toe over de Hollandsche arbeidersbeweging hing. Maar nu is een groote tijd aangebroken, waarvoor kleine gedachten geen plaats is; de verschillen worden opgeborgen voor later, als deze strijd voorbij is. En als men samen dien strijd heeft gestreden, een groote werkelijkheid heeft doorleefd, en daaruit geleerd, zal men zich verwonderen, hoe men vroeger zijn krachten in verwoed gekibbel kon verbruiken.

De strijd, die nu komt, is een politieke strijd. Hij is dit reeds, omdat hij de geheele arbeidersklasse raakt, de klassen in haar geheel tegenover elkaar stelt; elke algemeene klassenstrijd is een politieke

strijd. Praktisch wordt deze stelling thans aan ieder onderwezen, nu de staatsmacht te hulp komt, waar de krachten der afzonderlijke kapitalistengroepen te kort schoten. Als elke politieke strijd wordt zij dubbel gestreden, buiten in het land, binnen in het parlement. De betoogers en werkstakers daarbuiten, allen, die optrekken, protesteeren, staken, strijden, zij zullen tegelijk hun stem doen hooren daarbinnen, waar over hun lot beslist wordt. Hun stem kan door de hoogmoedige bourgeoisvergadering niet genegeerd of gesmoord worden, want daar binnen zullen hun mannen, onze kamerfractie, haar doen hooren, en vandaar zal ze tot in de verste hoeken van het land weerklinken. Zij staan niet buiten tegen muren te protesteeren, waarvan een dichte haag van militairen hen afhoudt: zij zijn door de muren naar binnen gedrongen. En onze kamerfractie, hoewel een klein getal, zal gedragen worden door de kracht, die van de duizenden betoogers en stakers uitgaat; zij zullen niet pleiten maar strijden; zij zullen zich niet geïsoleerd voelen, maar alle middelen kunnen gebruiken, die de zekerheid, aangewezen vertegenwoordigers te zijn van al wat georganiseerd is, hen veroorlooft, al was het obstructie. Deze gemeenschappelijke strijd, waarin de sociaal-demokratische kamerleden de mond van de geheele georganiseerde arbeidersklasse zijn, zal helderheid brengen, waar die nog niet was. Velen, die uit misverstand bij ons waren, zullen weggaan; de grenslijn tusschen de arbeiders en de kleine burgerij zal scherper getrokken worden; velen, die door misverstand van ons weg bleven, zullen tot ons komen; de grenslijn tusschen politieke en antipolitieke arbeiders zal verflauwen of verdwijnen. Het is de eerste groote ernstige strijd voor de S. D. A. P., waarin zij zich voor ieder als de echt-revolutionaire proletarische partij zal doen kennen; het is haar vuurdoop.

Wat zal het resultaat zijn? Wij weten nog niet, wat de regeering doen zal; het oprichten van een militair spoorwegkorps en het kweken van onderkruipersverenigingen onder het personeel zullen niet voldoende zijn; misschien zal een dwangwet wel onmisbaar geacht worden, die het beramen en leiden van een spoorwegstaking tot een onwettige daad maakt, waardoor een beweging dadelijk van haar leiders beroofd kan worden en een geregelde vakactie, waarin de bestuurders der vakvereniging namens het personeel optreden, onmogelijk wordt. Indien onze bezittende klasse over dat beetje slimheid beschikt, dat van een bedreigde, ondergaande klasse verwacht mag worden, dan zal zij met de andere hand een koekje aanbieden, waar zij in de eene een handboei gereed houdt, hopende, dat de arbeiders voor de kleine gave het wapen ter verkrijging van groot gewin werkeloos uit de hand zullen geven. Wellicht zullen de maatschappijen eenige loonsverhoogen afkondigen tegelijk met de indiening van zulk een wet, ten einde de vast-

beslotenheid tot verzet bij het personeel te breken. De spoorwegmannen zouden zich echter al zeer ongeoeffende rekruten in den klassenstrijd toonen, zoo zij zich hierdoor ook maar eenigszins lieten misleiden. Een hevig verzet van het personeel, van de geheele arbeidersklasse staat te wachten, dat scherpe, gewelddadige maatregelen van de zijde der regeering zal uitlokken.

Wanneer dan ten slotte de bezittende klasse voor niets terugdeinst, het verzet door geweld weet te breken, en een wet aangenomen wordt, zal dan het einde een nederlaag voor het proletariaat zijn, waar het begin zulk een mooie overwinning was? Een winst, eenmaal behaald, kan niet weer verloren gaan. De arbeidersklasse zal hare strijdmiddelen steeds weten aan te passen aan de omstandigheden, waarin de bourgeoisie haar plaatst. Al is het het gunstigst en het wenschelijkst voor haar, als zij haar kracht regelmatig kan ontwikkelen in omstandigheden, die haar vrijheid van beweging gunnen, ook in den nieuwen toestand zal zij niet ondergaan. Vaster dan ooit te voren kon gehoopt worden, zal dan de arbeidersklasse aaneengesloten staan; haar volle kracht zal zich tegen de staatsmacht keeren; de sociaal-demokratie zal een ongewone versterking en opleving ondervinden. Niet de winst zelve wordt in gevaar gebracht; slechts haar vorm wordt gewijzigd. Wat in onmiddellijke vrijheid van beweging verloren wordt, wordt in revolutionaire energie teruggewonnen, waartegen op den duur geen dwangwet bestand is.

18 Febr. '03.